

**Mer tid
till Omsorg**

sensio

**Information rörande samtycke vid
användandet av RoomMate.**

Användningen av RoomMate

RoomMate-systemets olika anonymiseringsgrader

1. Anonymiserad bild med färg (där både människor och omgivningen färgläggs)
2. Icke-anonymiserad gråskalevyn – mer detaljerad bild. (En del användare upplever den som tydligare än den färglagda i vissa situationer.)

OBS! RoomMate-systemet kan inte visa vyerna samtidigt, utan användare måste välja mellan anonymiserad vyn eller den icke anonymiserade gråskalevyn.

Författningskommentar

2 kap.

3 § Syftet med lydelsen ”utifrån den enskildes aktuella behov” är att tydliggöra att utgångspunkten för det föreslagna tillägget är den enskildes medicinska och sociala behov. Detta innebär endast ett förtydligande av kommunernas nuvarande ansvar. Kravet på tillgång till personal villkoras med andra ord utifrån den enskildes förutsättningar samt behov av stöd och hjälp. Socialnämnden kan t.ex. fortsatt placera äldre i s.k. servicelägenheter med trygghetslarm. Vidare förtydligas att de äldre som placeras i exempelvis s.k. demensboenden och behöver dygnet runt vård ska tillförsäkras detta. Finns behov av på boendet närvarande personal ska sådan finnas. Socialnämnden kan fortsatt anpassa tillgången till personal i förhållande till de äldres olika behov i ett boende, där en enskild person kan vara i behov av mer stöd och hjälp än en annan. Genom att utgå från den enskildes behov, undviks en reglering som innebär att alla de särskilda boendena på ett generellt och preciserat vis ska ha tillgång till personal dygnet runt med en viss personalstyrka. Tillägget av begreppet ”aktuella” ger socialnämnden ett incitament att göra en kontinuerlig anpassning av stöd och hjälp utifrån den enskildes behov. Av detta följer att personalen ska uppmärksamma den äldres behov av stöd och hjälp samt vid behov förändra tillgången till personal.

Förordningen reglerar inte på vilket sätt personal kan uppmärksamma att en boende har behov av hjälp och därför kan den som bedriver ett särskilt boende själv bedöma på vilket sätt tekniskt stöd kan vara lämpligt. Det är viktigt att tekniskt stöd används på ett sådant sätt att det inte är till nackdel för den enskilde.

Samtyckesfrågan

Flera av Sensios kunder har eller är i färd med att implementera RoomMate-systemet i samtliga sina SÄBO:n och har valt att inhämta samtycke från samtliga brukare som integritetsstärkande åtgärd **dokumenterar** samtycket i brukarens journal, vilket även Sensio rekommenderar.

Olika typer av samtycke

Oavsett användning av trygghetsskapande teknik eller inte förekommer således insatser som på olika sätt påverkar den enskildes integritet. Samtycke kan vara :

- Uttryckligt samtycke, uttryckligt medgivande till insatsen ges.
- Konkludent samtycke, den enskilde samtycker genom att medverka eller bistå i insatsen, exempelvis medverkan till att ta av sig kläderna genom att lyfta armen när tröjan tas av.
- Presumerat samtycke, vilket utgår från en bedömning om vad enskild antas svarat om denne kunde delta i frågan. Baseras exempelvis på tidigare kunskap om enskild eller hur denne reagerar på olika situationer som berör frågan.

Vilken form av samtycke som behöver inhämtas innebär alltid en intresseavvägning där fördelarna med att använda teknik jämförts med att ha personlig tillsyn av personal samt att brukarens beslutsförmåga vägs in.

Finns det något formkrav för samtycke?

Regeringen framhåller i sin lagrådsremiss "Välfärdsteknik i äldreomsorgen" att det **inte** föreligger något formkrav för samtycke och att det kan inhämtas både skriftligt och muntligt (s24). Det är dock viktigt att om en insats kräver ett uttryckligt samtycke skall samtycket dokumenteras i brukarens journal.

Hur inhämtas samtycke hos brukare med nedsatt beslutsförmåga?

Anhörigbehörighet 17 kap FB

"Anhörigas behörighet att rättshandla i vissa fall"

1 §. Om det är uppenbart att någon på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller något liknande förhållande inte längre har förmåga att ha hand om sina ekonomiska angelägenheter, är en anhörig behörig att för den enskilde vidta ordinära rättshandlingar med anknytning till dennes dagliga livsföring.

2 §. Behöriga: (gäller i tur och ordning) 1. make eller sambo, 2. barn, 3. barnbarn, 4. föräldrar, 5. syskon, och 6. syskonbarn.

BEHÖRIGHET ATT SAMTYCKA

Behörighet att ansöka om insatser & medge samtycke

- Ansökan om bistånd enligt socialtjänstlagen – **vardagligt** i de flesta delar.
- Ge samtycke till genomförande av insats, inklusive kameraanvändning – **vardagligt** i de flesta delar.
- Vid **godmanskap** krävs den enskildes samtycke om den enskilde kan lämna samtycke.
- Vid anhörigbehörighet – **icke vardagliga saker** medför att företrädaren saknar behörighet.
- Ett "nej" från den enskilde är ett "nej" (kan ses såsom strikt personligt avseende kamera etc., se 12 kap. 2 § FB).

Praktiska tips

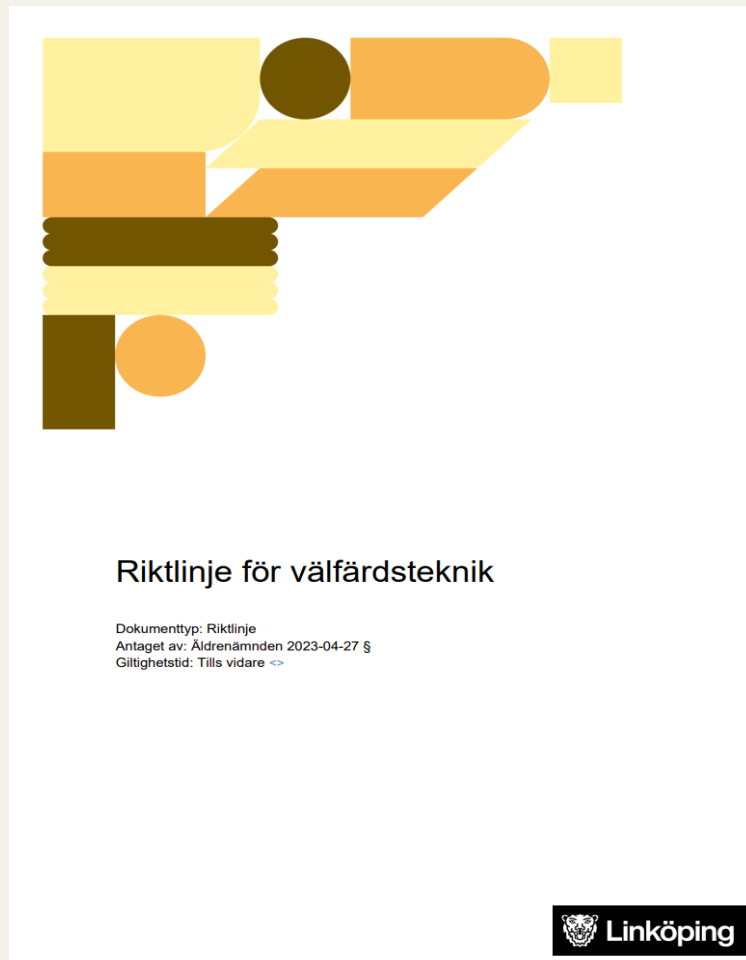
- Kontrollera ställföreträdarens behörighet/förordnande. Läkarintyg, framtidsfullmakt eller registerutdrag. Hur hen företräder den enskilde.
- Utformningen av insats ska ske utifrån den enskildes bästa.

SKR-webbinarium på temat *framtidens äldreomsorg, biståndsbedömning och välfärdsteknik*:

[Juridiken vid användning av välfärdsteknik \(screen9.com\)](https://screen9.com)

I samband med att Västerås påbörjat arbetet att implementera RoomMate-systemet i merparten av sina särskilda boenden genomfördes en utredning för att fastställa generella rutiner kring hantering av trygghetsskapande teknik. Deras slutsats var, i likhet med SKR att tillsyn genom "Tryggheteskamera med censurerade, rörliga bilder" inte kräver ett uttryckligt samtycke utan ett presumerat. Motsvarande insats i ordinärt boende kräver dock uttryckligt samtycke liksom tillsyn genom "Tryggheteskamera med ocensurerade, rörliga bilder/stillbilder".

I samband med att Linköpings kommun påbörjat arbetet att implementera RoomMate-systemet i merparten av sina särskilda boenden genomfördes en utredning för att fastställa generella rutiner kring hantering av trygghetsskapande teknik.

” Gode män och förvaltare som i sitt uppdrag har “bevaka rätt” kan ge samtycke till välfärdsteknik. Om den enskilde motsätter sig detta, t.ex. den digitala tillsynen måste verksamheten utgå från den enskildes åsikt, oavsett om samtycke inhämtats från en god man eller förvaltare. Även anhöriga kan ge samtycke till välfärdsteknik utifrån anhörigbehörighet. ”

” Ett samtycke bör som regel anses utgöra en faktisk omständighet av betydelse som ska dokumenteras i personens journal enligt socialtjänstlagen 11 kap. 5 §. I Hur välfärdstekniken ska användas dokumenteras i personens genomförandeplan enligt socialtjänstlagen eller vårdplan enligt hälso- och sjukvårdslagen. ”

Sveriges kommuner och regioners rekommendationer

Utifrån SKR:s bedömning kräver anonymiserade bilder där den enskilde inte kan identifieras inget samtycke. Däremot kan brukaren identifieras krävs ett samtycke. Samtidigt framhåller SKR att det alltid är att föredra att även inhämta ett uttryckligt samtycke som en integritetshöjande åtgärd. Slutsatserna kring detta redogörs exempelvis för i ett SKR-webbinarium på temat *framtidens äldreomsorg, biståndsbedömning och välfärdsteknik*.

([Juridisk vägledning för välfärdsteknik \(skr.se\)](https://skr.se/juridisk-vaegledning-for-vaelfaerdsteknik))

Kom ihåg!

1. **Beslut om själva insatsen**, inte hur insatsen ska verkställas

2. När den enskilde samtycker till insats som innehåller en digital teknik som sensorerar, positionerar, monitorerar

- **dokumentera samtycke** för insats, genomförande och personuppgiftsbehandling
- dokumentera **samtycke fr. närstående** som stadigvarande sammanbor med den enskilde
- överväg vilken teknik som ska användas och **välj den minst ingripande som uppfyller behovet**

[Juridiken vid användning av välfärdsteknik \(screen9.com\)](https://screen9.com)

Kom ihåg (forts)

3. När den enskilde inte kan ta ställning till digital tillsyn så kan

- **företrädare lämna samtycke** till insatsen och genomförande
- digital tillsyn ändå användas om man **väljer en mindre ingripande funktion (sensor)** som inte "träffas" av grundlagsskyddet i RF 2:6 men har stöd i SoL/SoLPUL

4. Oavsett samtycke eller ej

- beakta att **insatsen alltid är skälig, rimlig och proportionerlig** i förhållande till vad man vill uppnå
- behandla endast de personuppgifter som är **nödvändiga för att uppnå ändamålet** med användningen av tekniken, **inte spara insamlade personuppgifter under längre tid än vad som är nödvändigt** för att uppnå det ändamål för vilket uppgifterna samlades samt vid användning av **sensorteknik på beslutsoförmögna inte behandla några personuppgifter alls**
- göra en **dataskyddskonsekvensbedömning**
- tydlig **skyltning**

Kom ihåg (forts,)

- **5.** När den **enskilde motsätter sig** välfärdsteknik eller inte vill ge ett samtycke till personuppgiftsbehandling för teknik som positionerar/monitorerar/sensorerar **så ska man avstå.**
- **6.** Tänk gärna **"Digitalt först"** men inte "Digitalt endast "
- **7.** Uppdatera och besluta om **riktlinjer för bistånd till insatserna.**

[Juridiken vid användning av välfärdsteknik \(screen9.com\)](https://api.screen9.com/preview/zvMH8y9aY4QSTyzXofx4SRglQ07iflQw3FCiNWH3c8424n67gsRi2k-FrbKRe-78)

Sensios hantering av personuppgifter

Användning av trygghetssystemet

RoomMate-systemet lagrar information som i vissa fall kan identifiera servicemottagaren. Systemet lagrar också inloggningsinformation och telefonnummer för tjänsteleverantörer. Ingen permanent lagring av ljud, bilder eller video görs. Bilder som skickas med notifieringar till omsorgspersonal raderas kort efter att de mottagits. Logginformation om granskningar som utförts och utlösta larm lagras. All data som inte längre behövs raderas automatiskt och manuell radering är också möjlig. I de fall där RoomMate-systemet används tillsammans med andra system som lagrar personuppgifter svarar leverantören av samma system för hanteringen av berörda personuppgifter.

Sammanfattning

Den sammanfattande bedömning av hur andra aktörer har arbetat med samtycke i förhållande till RoomMate-systemet är som följande:

1. Inhämtande av ett uttryckligt samtycke eftersom det är en integritetshöjande åtgärd.

Verksamheten informerar brukaren alternativt företrädare om följande för att inhämta samtycke:

- Omvårdnadspersonal gör i samband med att ett larm inkommer, eller enligt överenskommelse, digital tillsyn med hjälp av RoomMates IR-sensor i anonymiserat läge och vid behov i ett mer detaljerat läge samt med ljudvägskommunikation.
- Omvårdnadspersonal får ta emot digitala notifikationer vid avvikande händelser (såsom fall) för att påkalla behov av vårdinsatser, vilket inkluderar en bild från IR-sensor på händelsen som påkallade larmet.
- En logg över inträffade händelser som kan påkalla vårdinsatser (men ej bild, ljud eller video) lagras så länge detta är nödvändigt för att utföra en adekvat omsorg.
- Inga personuppgifter lagras i RoomMate trygghetssensor-systemet.

I det fall en brukare har nedsatt beslutsförmåga och ett uttryckligt samtycke behöver inhämtas kan detta göras via en legal ställföreträdare eller nära anhörig med stöd av anhörigbehörighet. Det föreligger inte något formkrav och kan därför vara muntligt alternativt skriftligt.

2. Samtycke till användning av tekniken dokumenteras i brukarens journal.